

פרק כ' – כשלונו של אורים ותומים

Talmud Shavuot 35b

All the Names mentioned in connection with Gibeah of Benjamin, R. Eliezer said, are secular; R. Joshua said, are sacred. R. Eliezer said to him: Does He then promise, and not fulfil? R. Joshua replied to him: What He promised. He fulfilled; but they did not inquire whether [the result would be] victory of defeat; later, when they did inquire [of the Urim and Tummim], they approved their action, as it is said; And Phineas, the son of Eleazar, the son of Aaron, stood before it in those days saying: Shall I yet again go out to battle against the children of Benjamin my brother, or shall I cease?

Sanhedrin 103b

It has been taught: R. Nathan said: From Gareb to Shiloah is a distance of three mils, and the smoke of the altar and that of Micah's image intermingled. The ministering angels wished to thrust Micah away, but the Holy One, blessed be He, said to them, Let him alone, because his bread is available for wayfarers. And it was on this account that the people involved in the matter of the concubine at Gibeah were punished. For the Holy One, blessed be He, said to them, You did not protest for My honor, yet you protest for the honor of flesh and blood?

Breishit Rabbah 60

Yet was not Phinehas there to absolve him of his vow? Phinehas, however, said: He needs me, and I am to go to him! Moreover, I am a High Priest and the son of a High Priest; shall I then go to an ignoramus? While Jephthah said: Am I, the chief of Israel's leaders, to go to Phinehas! Between the two of them the maiden perished. Thus people say: 'Between the midwife and the woman in travail the young woman's child is lost!'

Both were punished for her blood. Jephthah died through his limbs dropping off: wherever he went a limb would drop off from him, and it was buried there on the spot. Hence it is written, *Then died Jephthah the Gileadite, and was buried in the cities of Gilead* (ib. XII, 7)1 It does not say, 'In a city of Gilead,' but, 'In the cities of Gilead' Phinehas was deprived of the divine afflatus. Hence it is written, *And Phinehas the son of Eleazar had been ruler over them* (I Chron. IX, 20): it is not written, He was ruler over them, but 'Had been ruler in time past, [when] the Lord was with him (ib.)

1. תלמוד שבועות לה:

כל שמות האמורים בגבעת בנימין - ר"א אומר: חול, רבי יהושע אומר: קדש. אמר לו ר"א: וכי מבטיח ואינו עושה? אמר לו ר' יהושע: מה שהבטיח עשה, והם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצח, באחרונה שביחנו הסכימו על ידו, שנאמר: +שופטים כ"ו+ ופנחס בן אלעזר בן אהרן (הכהן) עומד לפניו בימים ההם לאמר האוסיף עוד לצאת למלחמה עם [בני] בנימין אחי אם אחדל וגו'.

2. תלמוד סנהדרין קג:

תניא, רבי נתן אומר: מגרב לשילה שלשה מילין, והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה. בקשו מלאכי השרת לדוחפו, אמר להן הקדוש ברוך הוא: הניחו לו, שפתו מצויה לעוברי דרכים. ועל דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה. אמר להן הקדוש ברוך הוא: בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם!

3. בראשית רבה (וילנא) פרשה ס ד"ה ג הנה אנכי

ולא היה שם פנחס שיתיר לו את נדרו, אלא פנחס אמר הוא צריך לי ואני אלך אצלו, ויפתח אמר אני ראש קציני ישראל ואני הולך לי אצל פנחס, בין דין לדין אבדה הנערה ההיא, הדא דברייתא אמרה בין חייתא למחבלתא אזל ברא דעלובתא

ושניהם נענשו בדמיה של נערה, יפתח מת בנשילת אברים בכל מקום שהיה הולך בו היה אבר נישול הימנו והיו קוברין אותו שם, הה"ד (שם /שופטים/ יב) וימת יפתח ויקבר בערי גלעד בעיר גלעד לא נאמר אלא בערי גלעד, פנחס נטלה ממנו רוח הקדש, הה"ד (ד"ה =דברי הימים= א ט) ופיניחס בן אלעזר נגיד הנה עליהם, הוא נגיד עליהם אין כתיב כאן, אלא נגיד היה, לפנים ה' עמו.

4. דברי הימים א פרק ט

(כ) ופיניחס בן אלעזר נגיד הנה עליהם לפנים ה' עמו:

5. דברי הימים א פרק כד

(א) ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר: (ב) וימת נדב ואביהוא לפני אביהם ובנים לא היו להם ויכהנו אלעזר ואיתמר: (ג) ויחלקם דוד וצדוק מן בני אלעזר ואחימלך מן בני איתמר לפקדוהם בעבדתם: (ד) וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה: (ה) ויחלקום בגורלות אלה עם אלה כי היו שרי קדש ושרי האלהים מבני אלעזר ובבני איתמר: ס (ו) ויכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר מן הלוי לפני המלך והשרים וצדוק הכהן ואחימלך בן אביתר וראשי האבות לכהנים וללויים בית אב אחד אחד אלעזר ואחז אחז לאיתמר:

אלעזר <==== צדוק

איתמר <==== אחימלך בן אביתר (?)

עלי	6. שמ"א יד:ג
	ואחיה בן אֶחְטוֹב אֶחִי
פנחס (וחפני)	איכבוד בן פיניחס בן עלי
	כהן ה' בשלו נשא אֶפְרַיִם
איכבוד - אחטוב	והעם לא ידע כי הִלֵּךְ יוֹנָתָן :
אחיה (=אחימלך)	

עלי	7. שמ"א כב
	(יט) ואת נב עיר הכהנים
פנחס (וחפני)	הכה לפי חרב מאיש ועד
	אשה מעולל ועד יונק ושור
איכבוד - אחטוב	וחמור ושה לפי חרב:
	(כ) וימלט בן אחד לאחימלך
אחיה (=אחימלך)	בן אֶחְטוֹב ושמו אֶבְיָתָר
	ויגבר אחרי דוד:
אביתר	

8. רמב"ן בראשית פרק יט פסוק ח

(ח) אוציאה נא אתהן אליכם - מתוך שבחו של האיש הזה באנו לידי גנותו, שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפייס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רוע לב, שלא היה ענין הזמה בנשים מרוחק בעיניו, ולא היה עושה לבנותיו חמס גדול כפי דעתו:

לכך אמרו רבותינו (תנחומא וירא יב) בנוהג שבעולם אדם מוסר עצמו על בנותיו ועל אשתו והורג או נהרג, וזה מוסר בנותיו להתעולל בהן, אמר לו הקב"ה לעצמך אתה משמרן. והנה לוט היה מתירא עליהם כי היה חושב שהם אנשים, אבל כאשר הכו בסנורים את אנשי העיר ואמרו לו כי משחיתים אנחנו את המקום הזה וישלחנו ה' לשחתה, אז הכיר בהם והאמין לעשות כל אשר צו:

ודע והבן כי ענין פילגש בגבעה (שופטים יט) אף על פי שהוא נדמה לענין הזה איננו כמוהו לרוע.

כי הרשעים ההם לא היה דעתם לכלות הרגל ממקומם, אבל היו שטופי זמה ורצו גם במשכב האיש האורח, וכאשר הוציאו אליהם פילגשו נתפייסו בה. והאיש הזקן שאמר להם הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם ועשו להם הטוב בעיניכם (שם יט כד), יודע היה שלא יחפצו בבתו ולא יעשו עמה רעה, ועל כן לא אבו לשמוע לו, וכאשר הוציאו את פילגשו לבדה שתקו ממנו.

והאיש בעל הבית גם האורח כולם היו חפצים להציל את האיש בפילגשו, **כי פילגש היתה לא אשת איש, וכבר זנתה עליו:**

ובפרץ ההוא עוד לא היו בו כל אנשי העיר כאשר בסדום שנאמר בו "מנער ועד זקן כל העם מקצה", אבל בגבעה נאמר והנה אנשי העיר "אנשי בני בליעל" (שם יט כב), מקצתם שהיו שרים ותקיפים בעיר, כמו שאמר האיש (שם כ ה) ויקומו עלי בעלי הגבעה, ועל כן לא מיחו האחרים בידם:

והנה פנות כל העם מכל שבטי ישראל רצו לעשות גדר גדול בדבר להמית אותם, שנאמר (שם כ יג) ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם. **ודבר ברור הוא שלא היו חייבין מיתה בדין תורה, שלא עשו מעשה זולתי ענוי הפילגש הזונה, ולא נתכוונו למיתה שלה,** וגם לא מתה בידם, וישלחו מאתם כעלות השחר, והלכה מאתם לבית אדוניה ואחר כך מתה, אולי נחלשה מרוב הביאות ונתקררה בפתח עד האור ומתה שם. **אבל מפני שהיו חפצים ואומרים לעשות נבלה כאנשי סדום ראו השבטים לעשות סייג לתורה שלא יעשה ולא יאמר כן בישראל,** כמו שאמרו ונבערה רעה מישראל (שם). וזה הדין הוא ממה שאמרו רבותינו (סנהדרין מו א) בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה:

ושבט בנימין לא הסכימו בדבר זה שלא היה בהם חיוב מיתה בענוי הפלגש. ואולי הקפידו עוד בני בנימין על אשר לא שלחו להם מתחילה, ועשו ההסכמה שלא מדעתם. **ולפי דעתי שזה ענשם של ישראל להנגף בתחילה, מפני שלא היתה המלחמה נעשית מן הדין, והגדר עצמו על שבט בנימין היה מוטל לעשותו, ולא עליהם, שמצוה על השבט לדון את שבטו (ספרי קמז):**

והנה שתי הכתות ראויות להענש, כי בנימין מרשיע שאינו חושש ליסר הרעים ולא לגעור בהם כלל, וישראל עושין מלחמה שלא מן הדין, **וגם את פי ה' לא שאלו בזה. אבל אמרו מי יעלה לנו בתחלה למלחמה על בני בנימין (שופטים כ יח), כי מעצמם הסכימו למלחמה על כל פנים. וכן לא שאלו בענין הנצוח "אם תתנם בידי", כי בטחו בזרוע בשר שהיו רבים מאד, כי עתה כמוהם עשרה פעמים ויותר. ולא שאלו אלא "מי יעלה לנו בתחלה", והוא כמו גורל ביניהם. אולי היה כל שבט אומר "לא אעלה אני תחלה", או אומר "אני ראשון", והקב"ה השיב כפי שאלתם יהודה בתחלה, לאמור כי יהודה הוא בראש לעולם, כי ביהודה בחר ה' לנגיד (דהיי"א כח ד), ולכך לא אמר "יהודה יעלה" כשאר המקומות (עי' שופ' א ב), כי לא הרשה אותם, אבל לא מנעם, ולא אמר להם "לא תעלו ולא תלחמו" מפני ענשו של בנימין:**

והנה הלך השם עם שניהם בקרי והניחם למקרים. ובני בנימין היו גבורים, ועריהם בצורות, והשחיתו בישראל הבוטחים בזרוע בשר, והוסיפו עונש על ענשם, כי די היה להם להבריא ישראל מן הגבעה, והם הכו בהם למשחית איבת עולם והפילו מהם עם רב ועצום כ"ב אלפים. והנה ישראל כאשר הכו מכה רבה נודעה להם שגגתם, כי עשו מלחמה עם אחיהם שלא ברשות גבוה ושלא כדין תורה, ועל כן שאלו ביום השני האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימין אחי (שם כ כג). והזכירו עתה האחוה, לשאול אם הוא אוסר עליהם המלחמה, והשם הרשה אותם עתה ביום השני, ואמר עלו אליו, כי עתה מותר להם לדרוש דם אחיהם השפוך. והם לא שאלו הנצוח, כי עדיין היו בוטחים ברובם לנצח על כל פנים, והשם לא באר להם רק כי המלחמה מותרת להם. ומפני שעדיין לא נתכפר ענשם הראשון נפלו מהם גם ביום השני י"ח אלפים:

וביום השלישי גזרו תענית ויצומו ויבכו לפני ה', והקריבו עולות לכפר על הרהורי הלב אשר בטחו בזרועם והקריבו שלמים והם שלמי תודה כי ראו עצמם כאלו כלם פלטים מחרב בנימין, וזה משפט כל הנמלטים להקריב תודה, כענין שנאמר (תהלים קז כב) ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה, וכתוב (שם כז ו) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה':

והנה היו בשני הימים המתים מישראל ארבעים אלף, ומבנימין נפלו בסוף כ"ה אלפים אנשי חיל (שופטים כ לה), ומעיר מתום עד כל הנמצא (שם כ מח), רבים. **ויתכן שיהיו ט"ו אלפים בין אנשים ונשים והטף, והיה עונש שתי הכתות בשוה:**

ומה נכבדו דברי רבותינו (סנהדרין קג ב) שהיה הקצף בפסלו של מיכה, **אמר הקב"ה בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם.** לומר, בכבודי לא מחיתם במחוייבי מיתה ופושטים ידיהם בעיקר, בכבוד בשר ודם מחיתם יותר משורת הדין. ועל כן סכל עצת שתי הכתות ואמץ את לבבם ולא זכרו ברית אחים:

ואחר המעשה נתחרטו, כמו שנאמר (שופטים כא ב) ויבא העם בית אל וישבו שם עד הערב לפני האלהים ויבכו בכי גדול ויאמרו למה ה' אלהי ישראל היתה זאת בישראל להפקד היום מישראל שבט אחד. כי הכירו טעותם וענשם...

